

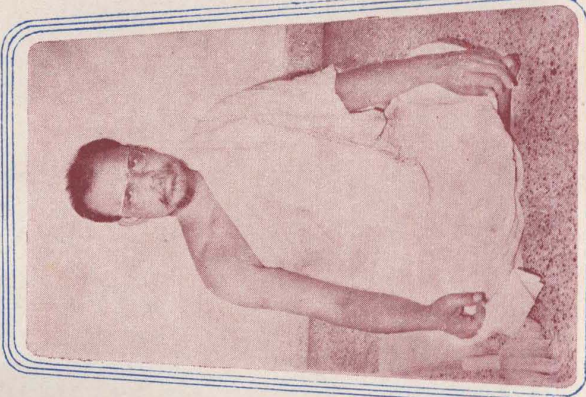
સંયમની સુવાસ

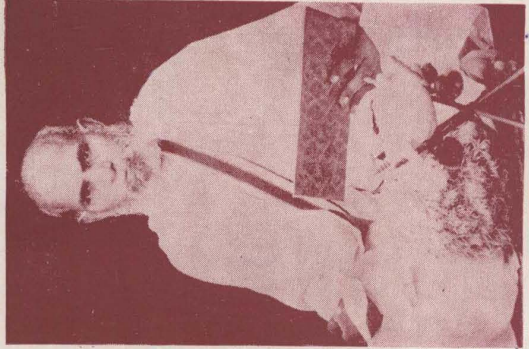
શ્રી સીમંધરસ્વામિ જિનમંદિર

ખાતાના ઉપાસકગણુ

મહેસાણા (ઉ. ગુજરાત)

પ્રવચનકુશલ આચાર્ય
શ્રી પદ્મસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા.

વાન્સલ્યસિદ્ધિ પરમસાધક ચારિત્રભૂતિ
શાસનપ્રભાવક આચાર્યદેવ
શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા.

પરમાન્મલકિનના પરમઉપાસક પ. પૂ.
આચાર્ય શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા.

वि. सं. २०३३, भागसर वहि ३, ता. ६-१२-१९७६, शुक्रवारना शुभ दिने

परमपूज्य पंन्यास श्री पद्मसागरल गणिवरने

आचार्य पदवी अर्पण करवा माटे

महेसाणा श्री सीमंधरस्वामी तीर्थमां योळयेळ

समारोड प्रसंगे विनम्र प्रशस्ति

सं य म नी सु वा स

Muni Vimal Sagar

श्री सीमंधरस्वामी जिनमंदिर आताना उपासकगण
महेसाणा

પૂ. પદ્મસાગરજી મહારાજ સાહેબને આચાર્ય પદ પ્રદાન કરવાના પ્રસંગે તેમના વ્યક્તિત્વ વિષેની પ્રશસ્તિત્વું સંકલન કરી પત્રિકા પ્રગટ કરવા વિચાર્યું છે, તે ઉચિત છે.

અમદાવાદ, તા. ૪-૧૧-'૭૬

કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ

સુજ્ઞ વાચકો પ્રતિ

જ્ઞાન, સાધના અને પ્રભાવક વકૃતત્વકૌશલ્યનો ત્રિવેણીસંગમ જેમના ઉન્નત વ્યક્તિત્વમાં દષ્ટિમાન થાય છે, તેવા ધર્મઆરાધક પૂ. પં. શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજના જીવન અંગે સૌકાર્યને જિજ્ઞાસા થાય તે સ્વાભાવિક છે. તેથી તેમનો ટૂંકા પરિચય બહાર પાડવાનો વિચાર કરેલો. આ લાવનાને કાર્યાન્વિત કરવા તેમની સાથે ભક્તિપૂર્વક સંસર્ગ સાધી તેમના પૂર્વજીવનની માહિતી મેળવવા ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી, ત્યારે તેમણે ખૂબ જ સોમ્ય ભાવે, પોતાના સાધુજીવનની મર્યાદાનો ઉલ્લેખ કરી, શુરુઆચાર્યના સાર, એ માટે અનિચ્છા વ્યક્ત કરી.

તેથી અમારા પોતાના સંતોષ ખાતર, પૂ. મહારાજ સાહેબના ધર્મ-પ્રશંસક સંભાવિત સદ્ગૃહસ્થોના અનુમોદનાયુક્ત પ્રશસ્તિભાવો વ્યક્ત કરતી એક નાની સરખી પુસ્તિકા તૈયાર કરી પૂ. મહારાજશ્રીના આચાર્ય પદ પ્રદાન પ્રસંગે પ્રગટ કરવાનું પ્રલોભન અમે ન રોકી શક્યા, તેથી આ પુસ્તિકા પ્રગટ કરી અમે ધન્યતા અનુભવીએ છીએ.

આશા છે કે પૂ. મહારાજશ્રીના વાતસલ્યસભર વ્યક્તિત્વનું ચત્કિચિત્ દર્શન કરાવવામાં આ પુસ્તિકા ઉપયોગી થશે.

સમાજના વિભિન્ન ક્ષેત્રના પ્રતિનિધિ તરીકે જે જે શ્રેષ્ઠીઓ તથા મોવડીઓના ભૂમિભાવો આ પુસ્તિકા માટે મળ્યા છે, એ સૌ પ્રત્યે અમે આભારની લાગણી વ્યક્ત કરીએ છીએ.

પ્રકાશક

GOVERNOR OF GUJARAT

Raj Bhavan
Ahmedabad-380004
December 1, 1976

MESSAGE

I am happy to know that Shri Padmasagarji who is known for his learned discourses on Jainism is being conferred Acharyapad on December 9, 1976 at Mehsana.

Jainism has made a valuable contribution to the Indian culture and philosophy. It played a notable role in spreading the gospel of nonviolence and tolerance among men. Its impact in Gujarat is distinctive and pervading.

I wish the celebrations all success.

K. K. Viswanathan

પ. પૂ. આચાર્યશ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજી તથા આચાર્ય
શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી,

વિ. પૂ. પંન્યાસ મુનિ શ્રી પદ્મસાગરજીને આચાર્ય પદવી અપાય છે, તે પ્રસંગે ઉપસ્થિત થવા માટેનું આમંત્રણ મળ્યું છે. મારી ઉંમર તથા તબિયતના કારણે મહેસાણા ઉપસ્થિત થઈ શકાય તેમ બની શકે તેમ નથી. ચિ. નરોત્તમ વિ. આવશે.

પૂ. પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગરજીએ તેમનાં પ્રવચનોથી જૈન દર્શનની જૈન-જૈનેતરીમાં સુંદર છાપ ઉપસાવી છે. એમને આચાર્ય પદવી અપાય છે તે સુયોગ્ય થઈ રહ્યું છે. જૈન શાસન સદાય પ્રાણુવાન અને જયવંતુ પ્રવર્તે તેમાં પૂ. મુનિશ્રી વધારે ને વધારે જ્ઞાણ આપે તેવી શુભેચ્છાઓ આ પ્રસંગે વ્યક્ત કરું છું.

૪

આપને તથા ખીજા મુનિ મહારાજઓને વંદન

અમદાવાદ

તા. ૧૬-૧૧-૭૬

કેશવલાલ લલ્લુભાઈની

૧૦૦૮ વંદના સ્વીકારશોભ.

પરમપૂજ્ય પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજને સાધુપણની નિર્મળ સાધના કરીને જ્ઞાન અને ચારિત્રની જે સિદ્ધિ મેળવી છે, એનાં દર્શન એમના પરિચયમાં આવનાર હરકોઈ વ્યક્તિને સહજતાથી થાય છે. આથી પણ વિશેષ પ્રભાવ તો ઐતિહાસિક ઉપર તેમની અલૌકિક વાણી અને વ્યક્તિત્વથી ભરપૂર તેમનાં મનનીય વ્યાખ્યાનો દ્વારા પડે છે. અને આ સાંભળવાનો લહાવો જે કોઈને મળે છે તેઓ પોતાની જાતને ભાગ્યશાળી માને છે.

તેઓએ જૈનધર્મનાં તથા અન્ય ધર્મોનાં શાસ્ત્રોનું તેમ જ ધર્મભાવનાની પોષક અન્ય વિદ્યાઓનું ઊંડું વાંચન-મનન કરીને, પોતાના કલ્યાણ માટે, જે નવનીત મેળવ્યું છે, તેનો લાભ તેઓ પોતાની બુદ્ધિ, સચોટ અને મધુર વાણી દ્વારા હજારો ઐતિહાસિક આપીને શાસનની જે પ્રભાવના કરી રહ્યા છે, તે અપૂર્વ અને ખૂબ અનુમોદનીય છે. એમની વાણી જેમ હૃદય-સ્પર્શી છે, તેમ ખૂબ કર્ણમધુર પણ છે; અને તેથી એ લાંબા વખત સુધી ઐતિહાસિકોના અંતરમાં શુંબ્યા કરે છે અને એમને ધર્મના માર્ગે પ્રેર્યા કરે છે.

ગણધરવાદ જેવા તત્ત્વજ્ઞાનના ગહન વિષય ઉપર એમને બોલતાં સાંભળીને તો હૃદય બાહ્યે દિવ્ય આનંદમાં ખોવાઈ જાય છે અને જીવનરૂપશી લાગણીનો અનુભવ કરે છે. વળી, ખીજા કોઈ પણ ગહન વિષયની રજૂઆત અને સમજૂતી તેઓ જે સરળતાથી કરી શકે છે, તેથી તેઓએ જ્ઞાનને પચાવીને કેટલું આત્મસાત્ કર્યું છે તે બાહ્યી શકાય છે. સામાન્યમાં સામાન્ય માનવી પણ એમની આવી જ્ઞાન અને વાણીની સિદ્ધિનો લાભ ખૂબ સરળતા અને ઉલ્લાસથી લઈ શકે છે.

આવા એક સમર્થ જ્ઞાની છતાં નમ્રતા અને સરળતાનો ઉપાસક

૫

મુનિવરને આચાર્ય પદ્વી અર્પણ કરવાનો અવસર એ જૈન શાસનને માટે હર્ષ અને ગૌરવનો પ્રસંગ છે. આચાર્યપદ પ્રદાન કરવાના શુભ પ્રસંગે વંદના સાથે તેઓને શતાયુ ઇચ્છીએ, એ જ લાવના.

તા. ૨૨-૧૧-'૭૬

શ્રેણિક કસ્તુરભાઈ

પૂ. પંન્યાસ મુનિશ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજ પોતાની સાધુતા, વિદતા અને ભગવત્પરાયણતાની પ્રબળ પર એવી જાંડી અસર જમાવી છે કે એમનાં વ્યાખ્યાનો ચૂકવાતું શ્રોતાઓને દુઃખ લાગે છે.

એમની પ્રેરક વાણી, સકળ જગતના જ્ઞાન-વિજ્ઞાનના સંદર્ભમાં, જૈન-ધર્મના સનાતન સિદ્ધાન્તોને વાચ્યા આપે છે. પરિણામે ભણેલા-અભણુ સૌને એમાંથી માર્ગદર્શન અને સંતોષ મળે છે. આવા સમ્યજ્ઞાન ધરાવતા મુનિશ્રી ગુજરાતમાં વિહાર કરે છે તે ગુજરાતની પ્રબળ હું અહોભાજ્ય સમજું છું. એ અહોભાજ્ય દીર્ઘ કાળ ટકે તેવી પરમ કૃપાળું જિન પ્રભુને હું પ્રાર્થના કરું છું.

પૂ. મુનિશ્રીની ઉપદેશવાણીની અમૃતગંગા અહોનિશ વહેતી રહે!.

અમદાવાદ

ઈશ્વરભાઈ પટેલ

૧૨-૧૧-'૭૬

(ગુજરાત યુનિવર્સિટીના વાઈસ-ચાન્સેલર)

પ. પૂ. પંન્યાસજી મહારાજ શ્રી પદ્મસાગરજી ગણિની સાથે છેલ્લાં પાંચેક વરસથી ઘનિષ્ઠ આત્મીય સંબંધમાં આવેલો હોવાથી તેમના વ્યક્તિત્વ અંગે અને મારા તેમની સાથેના ટુટલાક પરિચય-પ્રસંગો અંગે ઘણું લખી શકાય તેમ હોવા છતાં, પ્રસંગને ધ્યાનમાં રાખી, હું મારું મંતવ્ય ટૂંકમાં રજૂ કરીશ.

સને ૧૯૭૨ની સાલનું ચોમાસું પદ્મસાગરજી મહારાજ નવરંગપુરા ઉપાશ્રયમાં ગાળતા હતા. તે વખતે “ હીરસૌભાજ્ય કાવ્ય ” નામના પુસ્તકનું ઉદ્ઘાટન તામિલનાડુના રાજ્યપાલ શ્રી કે. કે. શાહના હસ્તે એક શુભ દિને

૬

રાખવામાં આવેલ હતું. હું તે વખતે ગુજરાત રાજ્યનો નાણું અને કાયદામંત્રી હતો. એ પ્રસંગે હાજર રહેવાનું મને આમંત્રણ હતું. આ અગાઉ પણ મારા પરમ ધર્મમિત્ર અને બાળસાથી માણુ નગરપતિ શ્રી નરોત્તમભાઈ ઝવેરીએ શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજના વ્યાખ્યાનમાં કોઈક દિવસે હાજરી આપી, તેમની ધીર, ગંભીર, અરુબલિત વાણીનો લાલ લેવા મને સૂચન કર્યું હતું. આથી, આ આમંત્રણનો સહર્ષ સ્વીકાર કરી, હું સમારંભમાં હાજર રહ્યો. માનનીય શ્રી કે. કે. શાહ વડોદરાથી મોટરમાં આવવાના હતા, પરંતુ આકસ્મિક તેમનું આગમન મોકું થવાથી ખોચોખોચ ભરાયેલ સભાગૃહ અકળાઈ રહ્યું હતું. સભામાં સૂચન થવાથી મહારાજશ્રીએ સમારંભની શરૂઆત કરવા, મને બે શબ્દો બોલવા કહ્યું. શરૂઆતમાં મેં બોલવાની અનિચ્છા બતાવી, કારણ કે આવા જૈન ધાર્મિક પ્રસંગોએ બોલવાનો મારો મહાવરો ન હતો, ઇચ્છા પણ ન હતી. પૂ. મહારાજશ્રીના આગ્રહથી અને તેમના આશીર્વાચનથી મેં બોલવાનું શરૂ કર્યું.

માનનીય શ્રી કે. કે. શાહ આવે ત્યાં સુધી સભાગૃહને કાર્યક્રમ આપવો જરૂરી હોવાથી હું લગભગ ચાલીશ મિનિટ સુધી બોલ્યો, અને, મળેલ માહિતી મુજબ, મારા વક્તવ્યની સભાગૃહ ઉપર એકંદર સારી છાપ પડી હતી.

આ પ્રસંગ પછી પૂ. મહારાજશ્રી સાથેના મારો પરિચય ઉત્તરોત્તર ગાઢ બનતો ગયો, અને ખીબ જૈન પ્રસંગો વખતે બોલવા માટે તેઓ મને જરૂરી પ્રેરણા, માર્ગદર્શન અને માહિતી આપતા ગયા. ટૂંકામાં, મારે એ સ્વીકારવું જોઈએ કે, જૈન અને જૈનેતર ધાર્મિક કાર્યક્રમો વખતે પ્રાસંગિક પ્રવચન કરવા માટે તેમણે મને વાચા આપી છે.

પેથાપુર બાજુ જતાં તેઓએ જ્યારે ગાંધીનગરના મારા નિવાસસ્થાને એક દિવસ માટે સ્થિરતા કરી, ત્યારે મારાં કુટુંબીજનો અને ગાંધીનગરના ખીબ મંત્રીઓ અને કર્મચારીવર્ગ તેમની હૃદયસ્પર્શી, સરળ અને મધુર વાણીથી ઘણા પ્રભાવિત થયાં હતાં.

હિન્દીમાં પ્રવચન આપનાર વક્તા ગુજરાતીભાષી આબાલવૃદ્ધ બહેનો-ભાઈઓને મંત્રમુગ્ધ કરી દે, એ બિના જ એમની હૃદયની નિર્મળતા અને વાણીની સિદ્ધિની સાક્ષી પૂરે છે.

૭

ત્યાર બાદ અમદાવાદના તેમના જૈનનગરના ચોમાસા દરમ્યાન મેં તેમની નિત્રામાં પર્યુષણપર્વની આરાધના કરી હતી. વળી, મુંબઈમાં તેમનાં ગોવાલિયા ટેન્ક અને ચોપાટીનાં બે ચોમાસાં દરમ્યાન પણ મેં મુંબઈ જઈ, તેમના સાનિધ્યમાં, પૂરા ઉલ્લાસથી, વિધિપૂર્વક પર્યુષણ પર્વની આરાધના કરી હતી, આત્મિક વિકાસ માટે અતિ નમ્ર પ્રયાસ કર્યો હતો. આ રીતે મારા જીવનમાં મને પહેલાંથી જે કાંઈ ધાર્મિક સંસ્કાર મળ્યા હતા, તેમાં તેમણે વૃદ્ધિ કરી છે અને તેને દઢ બનાવ્યા છે. અને દિન-પ્રતિદિન તેમના માર્ગદર્શન દ્વારા હું મારો વિકાસ સાધતો રહ્યો છું. એમનો મારા ઉપરનો આ ઉપકાર અવિસ્મરણીય છે.

આ રીતે તેમની ખૂબ નજદીક આવવાનું સૌભાગ્ય મને સાંપડ્યું છે, એટલું જ નહીં, પરંતુ અવારનવાર રાજકીય, આર્થિક, સામાજિક અને ધાર્મિક પ્રશ્નો બાબત તેમની સાથે ચર્ચા-વિચારણા કરીને એમની પાસેથી મેં માર્ગદર્શન પણ મેળવ્યું છે.

બ્યારે તેઓ પ્રવચન આપતા હોય છે, ત્યારે તેમની ગંગાના પ્રવાહ જેવી અરુખલિત, ધીર, ગંભીર, લાવવાહી દષ્ટાંત-શૈલીથી સમૃદ્ધ વાણીથી શ્રીતાજનો મુગ્ધ બની જાય છે. આબાલવૃદ્ધ સૌકોઈ શરૂથી અંત સુધી રસમાં તરખેળ બને છે. તેમને બ્યારે બ્યારે હું સાંભળું છું ત્યારે મને માણ રાષ્ટ્રપ્રમુખ અને આપણા દેશના વિશ્વવિખ્યાત પ્રકાંડ વિદ્વાન ડૉ. રાધાકૃષ્ણનની અરુખલિત ધારાએ વહેતી વાણી યાદ આવે છે. વધુમાં, તેમનો વાણીમાં કોઈ દિવસ કડવાશ, દ્વેષ, રાગ કે કઠોરતાનાં દર્શન થતાં નથી, એ એની વિરલ વિશેષતા છે. આવી સત્ય છતાં પ્રિયકર એવી વાણી કવચિત્ જ સાંભળવા મળે છે. પૂ. પદ્મસાગરજી મહારાજશ્રીની વાણીમાં આવો સુલભ સંયોગ દેખાય છે, તેનું કારણ એ છે કે ભગવાન મહાવીરના અનેકાંતવાદ અને સ્યાદ્વાદશૈલીના તેઓ અનન્ય ઉપાસક અને પ્રચારક છે. આથી જ કેવળ જૈન દર્શનના જુદા જુદા ફિરકાઓ પ્રત્યે જ નહીં, પરંતુ અન્ય દર્શનો પ્રત્યે પણ તેમની સહિષ્ણુતા અને આદરલાવના તેમનાં વાણી અને વર્તનમાં ભારોભાર દેખાઈ આવે છે. ટૂંકામાં, જૈન દર્શનની એક બુનિયાદ પરમતસહિષ્ણુતા તેમના જીવનનું એક અંગ બની ગયેલ છે.

આત્મા-પરમાત્મા ઉપરનાં તેમનાં વ્યાખ્યાનોએ તો જૈન ઉપરાંત

૯

જૈનેતર વિદ્વાનોને પણ મુગ્ધ કર્યા છે. સ્વ દ્વારા આત્માને અને આત્મા દ્વારા પરમાત્માને ઝોળખવાનો ઉપદેશ આપતી તેમની અસ્ખલિત વાણી બ્યારે હું સાંભળું છું, ત્યારે તો જાણે કોઈક જુદા જ પ્રદેશમાં વિચરતો હોઈ અને અંતરના તાર રણુઝણી ઊઠતા હોય એવો કાંઈક આછો અનુભવ મેં કર્યો છે. પર્યુષણ પર્વના દિવસોમાં તેમનાં વ્યાખ્યાનો સાંભળવા એ એક લહાવો તો છે જ, પરંતુ તેમાંય “ગણુધરવાદ” ઉપર તેમનું અભ્યાસ-પૂર્ણ પ્રવચન સાંભળવું એ તો એક અનેરો લહાવો છે. મારા અને મારા પિતાશ્રીના કુટુંબના ધાર્મિક સંસ્કારોના પાયામાં શાસનસમ્રાટ મહાન આચાર્ય શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજનાં સત્સંગ અને સાંનિધ્ય રહેલાં છે. ઊભરાતા શ્રીતાગણુ વચ્ચે વરસો સુધી એકાંચતે મેં એ સૂરિસમ્રાટ આચાર્યના ગણુધરવાદ ઉપરના પ્રવચનને ભાવપૂર્વક શ્રવણ કર્યું છે. તેમની શૈલી તથા કથનનો મુદ્દો કંઈક જુદાં હોવા છતાં બ્યારે પૂ. પદ્મસાગરજીનો ગણુધરવાદ હું સાંભળું છું, ત્યારે મને એ પ્રસંગનું સ્મરણ થઈ આવે છે.

નાની ઉંમરમાં જ અથાક પરિશ્રમ અને સતત અભ્યાસથી જેમણે પોતાની વાણી ઉપર આવાં સંયમ અને સિદ્ધિ મેળવ્યાં છે, જીવનમાં સરળતા, નમ્રતા, પ્રસન્નતા જેવા અનેક ગુણો કેળવ્યા છે, વિક્રતા પ્રાપ્ત કરી છે તથા વિચાર, વાણી અને વર્તનમાં એકવાક્યતા મેળવવા પુરુષાર્થ કર્યો છે, એવા પ. પૂ. પંચાસજી મહારાજશ્રીને જે આચાર્ય પદ એનાયત કરવામાં આવી રહ્યું છે, તે યોગ્ય છે, એટલું જ નહીં, પરંતુ જૈન શાસનને માટે એ ગૌરવરૂપ પણ છે. પરમ પૂજ્ય વ્યાખ્યાનવાસ્પતિ શાસ્ત્રવિશારદ ગણિત-ઋષોતિષમાર્તન્ડ સ્વર્ગસ્થ આચાર્ય દેવ શ્રી વિજયનંદનસૂરીશ્વરજી મહારાજે તેમના વિશે મને અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે “તારા બાણુજી (પદ્મસાગરજી) ભવિષ્યમાં શાસનનો દીવડો થશે.” ખરેખર, તેઓ શાસનને માટે ભવિષ્યની મોટી આશા છે.

અમદાવાદ

તા. ૧૮-૧૧-૭૬

કાંતિલાલ ધીયા

(ચેરમેન - ઈફેકો)

६

श्रीसारणेश्वराय नमः

In this Thermo Nuclear age, where the instruments of war far outpace the instruments of peace, this concept of non-violence is the last best hope of mankind. At such a juncture, it is for our country to give a lead to the international community towards attainment of positive and lasting peace and it is here that the role of the Acharyas comes into play to guide the society on the path of peace and virtue, to establish the highest standards for which this land is well renowned, and to build up a national conscientious that will make this nation the torch-bearer of peace.

I have no doubt that this illustrious Jain Acharya will contribute towards attainment of this high ideal in a very great way. It has been my personal experience that any one who comes into contact with Pujya Padmasagar Maharaj, is deeply impressed.

Jainism has also contributed to the rich cultural heritage of our land. Its exquisitely carved temples and its well preserved manuscripts covering a very wide range of topics and dating back to the ancient times, bear testimony to this fact. The efforts of Pujya Padmasagar Maharaj towards the construction and restoration of temples of which Simandhar Swami Teerth, Mehsana, is an example, are really admirable.

In the end, I would again like to express my

२

૧૦

deep sense of reverence and admiration for Pujya Padmasagar Maharaj.

SIROHI (Rajasthan)
November 12, 1976.

M. K. Raghubir Singh
(સિરોહીના મહારાજકુમાર)

પરમ પૂજ્ય, યોગનિષ્ઠ, યુગદર્શી, આચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર-સૂરીશ્વરજીના વિશુદ્ધ ચારિત્ર્યશીલ શિષ્ય-પ્રશિષ્યોમાંના આચાર્ય શ્રી કૈલાસ-સાગરસૂરીશ્વરજી તથા આચાર્ય શ્રી સુબોધસાગરસૂરીજીની નિત્રામાં દીક્ષિત થઈ ક્રમશઃ ચારિત્ર અને અભ્યાસમાં હરબુદ્ધિ ભરી રહેલા પરમ પૂજ્ય પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગર ગણિજી જૈન-જૈનેતર વર્ગમાં પોતાના આચાર, વિચાર અને વિશાળ દષ્ટિકોણવાળા ધાર્મિક પ્રવચનોથી ઘણા જ ખ્યાતનામ થયા છે. મુનિશ્રીનો અભ્યાસ, જ્ઞાન, વાચન, મનન વિશાળ છે. આવા સુયોગ્ય મુનિશ્રીને બહુમૂલી આચાર્ય પદવી અપાય છે, ત્યારે તેમના ગાઢ પરિચયમાં આવેલા એક પ્રશંસક તરીકે કાંઈક કહેવાનું પ્રલોભન રોકી શકતો નથી.

પૂજ્ય મુનિશ્રીનો પ્રથમ પરિચય આચાર્ય શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીજી, ઘણાં વર્ષો પૂર્વે, ચારેક કલાકને માટે, વિહારના રસ્તે આવતા મારા બંગલામાં સ્થિરતા કરી રહ્યા હતા ત્યારે થયેલો. આચાર્યશ્રીએ મારા કુટુંબના સભ્યો તથા અન્ય ભાઈ-બહેનો સમક્ષ થોડુંક ઉદ્બોધન કર્યા પછી મુનિશ્રી પદ્મસાગરજીને કાંઈક બોલવા આજ્ઞા આપી. ત્રણ-ચાર મિનિટ માટે જ તેમણે સંબોધન કરેલું. નાની ઉંમર હોવા છતાં તેમની વાણી અને શૈલી ઉબ્બવળ ભાવિનાં એંધાણુ આપી જતી હતી.

થોડાંક વર્ષો પૂર્વે મુનિશ્રીનું ચોમાસું અમદાવાદમાં નવરંગપુરા ઉપાશ્રયમાં હતું. ત્યારથી મુનિશ્રીનો વધારે ને વધારે પરિચયમાં આવતો ગયો અને સમય ફાજલ કાઢી તેમનાં પ્રવચનો સાંભળવા જતો થયો. વર્ષો પૂર્વે તેમના પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વની જે ઝાંખી થયેલી તેમાં ઘણું પરિવર્તન તથા વિકાસ નજરે ચઢ્યાં. આ સમયે મુનિશ્રીનાં પ્રવચનોથી આકર્ષાઈ

૧૧

ધણા જૈન-જૈનેતર આગેવોનો તેમની વાણીનો લાલ લેવા આવવા લાગ્યા હતા.

મારા પરમ મિત્ર શ્રી કાંતિલાલ ઘીયાને આ સમયે એક દિવસ મુનિશ્રીના પ્રવચનમાં લઈ જઈ તેમનો પરિચય કરાવ્યો, ત્યારથી શ્રી ઘીયા, જેઓ પ્રથમથી જ ધાર્મિક વૃત્તિવાળા અને જૈનધર્મનું સારું એવું જ્ઞાન ધરાવે છે, તે મુનિશ્રી પ્રત્યે આકર્ષાયા અને નિયમિત મુનિશ્રીના પ્રવચનમાં જવા લાગ્યા. બાદ મુનિશ્રીની નિશ્રામાં તેમણે બે પૃથ્થક મુ'બઈમાં જ કર્યાં. અને એક મુ'બઈમાં અને બીજી અમદાવાદમાં એમ બે અઠ્ઠાઈ તપની તપશ્ચર્યા પણ તેમની નિશ્રામાં કરી છે. આમ તે શ્રી ઘીયા રાજકરણી જીવ છે, છતાં મુનિશ્રીના આદેશ-ઉપદેશથી શાસનનાં નાનાં-મોટાં કામોમાં આજે પ્રવૃત્ત તથા પ્રયત્નશીલ થઈ રહ્યા છે.

નવરંગપુરાના ચોમાસા પછી બીજે વર્ષે પણ અમદાવાદમાં જૈનનગરમાં જ મુનિશ્રીનું ચોમાસું થયું. તેમાં પણ મુનિશ્રીનું આકર્ષણ તથા કીર્તિ વધતાં જ ગયાં. ૧૯૭૬ નું ચોમાસું મુનિશ્રી ઉસ્માનપુરાના ઉંપાશ્રયમાં બિરાજમાન હતા. આ વખતે પણ તેમનાં પ્રવચનોનું આકર્ષણ વધતું જ રહ્યું છે. દિન-પ્રતિદિન મુનિશ્રીની શૈલી વધારે ને વધારે તસ્વદર્શી, સૌમ્ય અને મધુર થતી જાય છે. પોતે હિંદી ભાષામાં પ્રવચનો આપે છે, જૈન ભાઈ-બહેનો, જેમને હિંદીનો અભ્યાસ નથી, તેઓને મુનિશ્રી બંને પોતાની માતૃભાષામાં-ગુજરાતીમાં બોલતા હોય તેવી જ પ્રતીતિ થાય છે : તેમની ભાષામાં એવી સરળતા છે. વળી, તેમનું સુંદર પ્રવચન આધુનિક દાખલા-દલીલો સાથેનું અને આજના વિજ્ઞાનનો ધર્મ સાથે સમન્વય કરાવતું અરુપલિત રીતે, નદીના પ્રવાહની માફક, એવું મધુરતાથી વહેતું જાય છે કે વ્યાખ્યાનનો સમય ક્યાં ચાલ્યો ગયો તેનો ખ્યાલ શ્રોતાઓને આવતો નથી; વ્યાખ્યાન સમાપ્ત થાય ત્યારે જ સમયનો ખ્યાલ આવે છે.

મુનિશ્રી પોતાના પ્રવચનમાં જૈન તસ્વદર્શનને આણીશુદ્ધ રીતે રજૂ કરવાની સાથે સાથે અન્ય ધર્મગ્રંથોનાં ટાંચણો તથા અન્યદર્શની મહા-પુરુષોના જીવનપ્રસંગો બહુ સચોટ રીતે વણી લેતા હોય છે. ઉપરાંત, તેમનું વક્તવ્ય હિંદુધર્મ, ગીતા, બૌદ્ધધર્મ, ક્રિશ્ચીયન ધર્મ તથા કુરાનમાંનાં

૧૨

ટાંચણા અને કથાનકાથી મિશ્રિત હોય છે, તેથી એ આજના ધાર્મિક અભ્યાસથી વંચિત રહેતા યુવક-યુવતીઓને ઘણું જ આકર્ષે છે.

શાસનના એક પ્રભાવશાળી, અગ્રણી મુનિ તરીકે તેઓ બહાર આવી રહ્યા છે, તે આપણા શાસનનું એક અહોભાગ્ય છે. એમના માટે ઘણું ઘણું લખી શકાય તેમ છે, પણ આ નાની પુસ્તિકામાં, આ પ્રસંગે, મુનિશ્રીનાં ચારિત્ર્ય, જ્ઞાન તથા શાસનપ્રભાવનાની ધગશ સોળે કળાએ ખીલે તેવી અભિલાષા સાથે “ શિવમસ્તુ સર્વ જગતઃ ” કહી વિરમું છું.

નરોત્તમ કેશવલાલ ઝવેરી

(અમદાવાદ મ્યુનિ. કોરપોરેશનના ભૂતપૂર્વ મેયર)

*

મુનિશ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજના આચાર્ય પદવી સમારંભના શુભ પ્રસંગે મારી હાર્દિક શુભેચ્છાઓ પાઠવું છું. પોતાનાં ઉચ્ચ વિચાર, વાણી અને કર્તવ્યથી મુનિશ્રી સામાજિક, નૈતિક અને આધ્યાત્મિક પરિવર્તનમાં પોતાનો ફાળો આપવા દીર્ઘાયુ ભોગવે એવી પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના છે.

અમદાવાદ.

પ. મા. પંત

તા. ૧૮-૧૧-'૭૬ (આઇ.જી. પી.-મુખ્ય પોલિસ અધિકારી, ગુજરાત રાજ્ય)

*

Heartiest congratulations for the glorious function of your Acharya Padavi.

Mohanlal Sukhadia

(Governor of Tamilnadu)

*

અમારા શ્રીસંઘની આગ્રહભરી વિનંતીથી પરમપૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજીના પટ્ટધર શિષ્ય પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રી કલ્યાણ-

૧૩

સાગરસૂરીશ્વરજીના શિષ્યરત્ન પૂજ્ય પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજ સાહેબ સં. ૨૦૩૨ ની સાલે અત્રે ચાતુર્માસ બિરાજેલા.

ચાતુર્માસ દરમ્યાન તેઓશ્રીની શક્તિ અને સામર્થ્યનાં જે દર્શન થયાં તેનું ટૂંકું બ્યાન આપવું હોય તો કહી શકાય કે પદ્મસરોવરમાંથી વહેતા વારિપ્રવાહની યાદ આપતો તેમનો જ્ઞાનગંગોત્રી સમો વાણીપ્રવાહ નીરખવા મળ્યો, સાંભળવા મળ્યો.

સ્વભાવની મિલનતા, વાણીની મધુરતા, ચિત્તની પ્રસન્નતા, ગુણ-શ્રાહકતા અને દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવના વહેણને નીરખવાની યોગ્યતા વગેરે ગુણોથી શ્રીમંતો, ધીમંતો અને રાજકીય પુરુષો પણ તેમનાથી આકર્ષાયેલાં બનેલા મળ્યું.

શિવપુરીના ગુરુકુળમાં સંસ્કૃત અને ધાર્મિક અભ્યાસ પૂર્ણ કરી અઢાર વરસની ભગતી યુવાનીએ એમણે ભાગવતી દીક્ષા સ્વીકારી હતી. હાલ તેઓશ્રી દીક્ષાપર્યાયનાં બાવીસ વરસ પૂરાં કરી રહ્યા છે, તે દરમ્યાન તેઓ આત્મામાં રહેલી અનેક સુષુપ્ત શક્તિઓને પ્રગટાવી શક્યા છે.

આવતા માસમાં સેંકડો સંધોના સમૂહ વચ્ચે, મહેસાણા મુકામે, તેઓશ્રીને આચાર્ય પદની એનાયત થનાર હોઈ તે અવસર સોનામાં સુગંધ મેળવ્યા જેવો અતિહાસિક બનશે.

ધર્મના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને કાયમ રાખી, યુગપ્રવાહને અનુરૂપ જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન, ધર્મ અને અર્થ વચ્ચેની સમસ્યાઓનો સમન્વય કરવાની તેઓશ્રીને જે હથેલી હાથ લાગી છે તેનાથી, ભીષણુ ભૌતિકવાદથી રંગાઈ રહેલી ભારતીય જનતાને સન્માર્ગે દોરવા તેઓશ્રી જે પુરુષાર્થ ખેડશે તેનાથી તેઓ આચાર્ય પદની અને શાસનને દીપાવશે એમ કહેવામાં જરાય અતિશયોક્તિ નથી.

અમદાવાદ-૧૩

હરિલાલ ડી. શાહ

(માજી ઈન્કમટેક્ષ ઓફિસર)

પ્રમુખ, શ્રી વર્ધમાન જૈન સ્વે. મૂ. પૂ. સંઘ, ઉસમાનપુરા

*

૧૪

જૈનધર્મના પ્રાચીન સિદ્ધાંતોને આધુનિક ઓપથી મઢીને સાદી, સરળ અને હૃદયસ્પર્શી લોકલાપામાં (હિંદીમાં) રજૂ કરી જૂની પેઢીના લોકસમૂહને અને આજના યુવાનોને એકસરખું અજોડ આકર્ષણ ઉત્પન્ન કરનાર પૂ. પં. શ્રી પદ્મસાગરજી મ. સા. આજના યુગના એક અનોખું વ્યક્તિત્વ ધરાવતા પ્રથમ પંક્તિના પ્રવચનકાર અને વ્યાખ્યાતા છે. એમનાં વક્તવ્યોએ ધર્મના મર્મને વિશાળ જનસમૂહમાં ખૂબ જ રુચિકર અને પ્રિયકર બનાવ્યો છે.

જૈન સંઘના તેઓ એક પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વ ધરાવતા શાન્ત-પ્રશાન્ત, ધીર-ગંભીર અને નિર્દોષી શ્રમણુ ભગવાંત છે. તેઓશ્રીને વિનમ્રભાવે ક્ષાટીશઃ વંદના.

મુંબઈ-૭

સુધાકર મણિલાલ દલાલ
(શ્રી ચોપાટી જૈન સંઘ)

*

મુનિ મહારાજ પંન્યાસજી શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજને જૈન સમાજ આચાર્ય પદવી આપે છે, તે જાણી મને ખૂબ આનંદ થયો.

મુનિશ્રી પોતાના વિચાર અને આચારથી કર્તવ્યનિષ્ઠ સંત છે, તેમ તેમના પરિચયથી જાણું છું. આચાર્ય પદ ધારણુ કર્યા પછી તેઓ આ દેશને નૈતિક અને આધ્યત્મિક રીતે આગળ લઈ જવામાં પોતાના અસ્ખલિત વક્તવ્યનો તથા યોગનો ઉપયોગ કરશે તેવી આશા સાથે તેમને પ્રભુ લાંબું આયુષ્ય બક્ષે તેવી પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરું છું.

અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬

તા. ૧૮-૧૧-૭૬.

હિતેન્દ્ર દેસાઈ

(પ્રમુખ, ગુ. પ્ર. કોંગ્રેસ સમિતિ)

*

Pujya Padmasagarji Maharaj is true embodiment of a Jain Sadhu. His daily personal practices are based on spiritual upliftment and self-sacrifice of a true Ahimsak. His inspiring speeches attract people for Atam-Dhyan and dedication to Jain Sangh. Jain Sadhus are embodiment of Indian culture and heritage. As an Acharya, I trust that,

૧૫

Pujya Padmasagarji Maharaj's actions and practices will be helpful in propagating Jain ideals of Ahimsa and Aparigraha in India and abroad.

Calcutta,

5th. Nov. 1976

Bijoy Sing Nahar

(બંગાળના ભૂતપૂર્વ નાયબ મુખ્ય પ્રધાન)

*

જેમનામાં પદ્મની ક્રામણતા અને સાગરની વિશાળતાનો વૈભવ જલકાયા કરે છે, એવા જૈન મુનિ શ્રી પદ્મસાગરજીને મળવું એ જીવનની ધન્યતા છે. એમનું વ્યક્તિત્વ એવું વિરલ છે કે એમની પાસે દોડી જવાનું મન થયા કરે. જ્ઞાનની ગંગા, સનેહની અલ્પપુત્રા અને તપની નર્મદા એમનામાં આવી સમાયાં છે. એમની પાસે જનાર હંમેશાં હૃંદ્ મેળવે જ છે. તેઓ સદાય ઉદાત્ત ભાવનાથી સભર હોવાથી, સામાન્ય માનવીની મર્યાદાઓ અને નબળાઈઓથી સભાન હોઈ, એનો હાથ પકડી ઉગારવામાં ઇતિશ્રી માને છે.

ત્યાગીને તો વૈરાગ્ય વહાલો. પદ્મસાગરશ્રીજીનો અપરિચ્છ મસ્તકે ઝૂકી જાય એટલી હદે પ્રશંસનીય છે. તેઓશ્રી કશાયથી મોહ પામ્યા નથી. સંપત્તિની માયા ક્યારેય એમને લલચાવી શકી નથી. સાદાઈ એ એમના હૃદયનો રંગ છે. સંયમ એ એમના આત્માની મૂડી છે.

વ્યક્તિત્વથી અને જ્ઞાનથી સૌકાઈને જીતી લેતા આ મુનિશ્રીનાં દર્શન કરવાં એ લહાવો છે. એમના સાન્નિધ્યમાં સમુદ્રમાં આવતી પૂનમની ભરતીની છોળોની શીતળતા માણી શકીએ છીએ. મધુર વાણી એ તો એમના હૈયાનું સંગીત. કલાકોના કલાકો સુધી સાંભળ્યા જ કરીએ, એવી એમની વાણીની મીઠાશ. આ યંત્રયુગની ભૌતિકતા વચ્ચે આત્મશ્રીથી માનવકલ્યાણને અંખતા જૈન મુનિ શ્રી પદ્મસાગરશ્રીના આ પદવીપ્રદાન પર્વને ધ્યાન અને જ્ઞાનના સંકેત તરીકે સ્વીકારી શુભ કામનાઓ પાઠવું છું.

શ્રીમનભાઈ પટેલ

(ગુજરાતના ભૂતપૂર્વ મુખ્ય પ્રધાન)

*

૧૬

પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગર મહારાજ મૂળ રાજસ્થાનના એટલે હિંદી ભાષા ઉપરનું તેમનું પ્રભુત્વ આપણા ક્ષિત્તને ડોલાવે છે. એમના પૂર્વજો ધંધાર્થે બંગાળમાં જઈને (હાલનું પશ્ચિમ બંગાળ) વસ્યા, અને ત્યાં પૂજ્યશ્રીનો જન્મ થયો. આથી બંગાળી ભાષા પરનું તેમનું પ્રભુત્વ પણ એટલું જ સુંદર છે.

આજથી લગભગ દશેક વર્ષ પહેલાં તેમને સૌપ્રથમ મેં અમદાવાદની દેવકીનંદન સોસાયટીમાં સાંભળેલા. તે વખતે જે સાંભળ્યું, તે હજુ યાદ છે. એ પછી ચાર-પાંચ વખત તેમને સાંભળવાના પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયેલા. દેવકીનંદન સોસાયટીમાં તેમણે માનવને અતિથિ કહ્યો અને આપણા રહેવાના ઘરને તેમણે ધર્મશાળા કહી, ત્યારે વૈરાગીની દષ્ટિએ સંસાર શું છે, તેના કંઈક ખ્યાલ આવેલો.

ઉંમરે ઠીક ઠીક નાના છે. મેં જે નિહાળ્યું છે, તે ઉપરથી એટલું કહ્યા વિના રહી શકાતું નથી કે તેમની ચારિત્ર્ય અને સંયમસિદ્ધિ ખરેખર સુંદર અને અનુમોદનીય છે. પોતાના શિષ્યગણના ચારિત્ર્ય અને સંયમ પ્રત્યે પણ પૂજ્યશ્રી તેટલા જ સખગ છે.

આટલી નાની ઉંમરમાં તેમની જ્ઞાનસિદ્ધિ પણ એટલી જ સુંદર છે. ધર્મોપદેશ આપતાં આપતાં તે પૌરાણિક કાળથી ચાલતી આવતી ધર્મની વાતોને આધુનિક જીવનની સમસ્યાઓ સાથે સંકલિત કરે છે, અને એ સંકલન એટલું સુંદર અને સચોટ હોય છે કે આપણે ગળે તે તરત જ ઊતરી જાય. આ સુંદર સંકલન બતાવે છે કે ધર્મની ગહનતા પૂજ્યશ્રીએ નાની ઉંમરે પૂરી પચાવી છે. અને જેટલી સુંદર રીતે પૂજ્યશ્રીએ ધર્મજ્ઞાનની ગહનતા પચાવી છે અને પોતાના જીવનમાં એકરસ કરી છે, તેટલી જ સરળ રીતે તેઓ આધુનિક જીવનના પ્રશ્નો સાથે તેને વણીને પોતાના શ્રોતાવર્ગ સમક્ષ રજૂ કરે છે. હજારો વર્ષો પહેલાં જ્ઞાની ભગવંતોએ કહેલી વાતો ભલે ને અનંતકાળ સુધી સાચી ઠરે, છતાં તે પૌરાણિક જ્ઞાન તે સમયે જેટલું પ્રસ્તુત હતું, તેટલું જ અત્યારે છે, તે સામાન્ય શ્રોતાવર્ગ સમક્ષ રજૂ કરવું અને તેના ગળે ઉતારવું, તે તેમના જીવનની એક અમૂલ્ય સિદ્ધિ છે.

એમનાં વ્યાખ્યાનોમાં જ્ઞાનની સરિતા વહેતી હોય છે. આ જ કારણે

૧૭

તેમનાં વ્યાખ્યાનોમાં જૈન અને જૈનેતરો હજારોની સંખ્યામાં ઊભરે છે. અહીં બેઠા બેઠા એ જાણવા મળેલું કે પૂજ્યશ્રીના છેલ્લા ચાતુર્માસ દરમિયાન તેમનાં વ્યાખ્યાનોમાં ધર્મસ્થાનરક્ષક અને શ્રીસંઘનાયક શેઠ શ્રી કેસ્તુરભાઈ લાલભાઈ અવારનવાર હાજરી આપતા હતા. આના કરતાં પૂજ્યશ્રીના જ્ઞાન અને સંયમસિદ્ધિના ખીજ કયા સચોટ પુરાવા હોઈ શકે ?

આવું પ્રતિભાસંપન્ન વ્યક્તિત્વ ધરાવતા પૂજ્યશ્રીને ટૂંક સમયમાં દાદાગુરુ આચાર્ય ભગવંત શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજી આચાર્ય પદ પ્રદાન કરશે તે શાસન માટે ગૌરવનો પ્રસંગ છે. આવા ગૌરવવંતા પ્રસંગની વિનમ્રભાવે અનુમોદના કરતાં હું ધન્યતા અનુભવું છું.

હૈદરાબાદ.

સાંકળચંદ હિં. શેઠ

તા. ૧૩-૧૧-૭૬

(ગુજરાત હાઈકોર્ટના ભૂતપૂર્વ ન્યાયાધીશ)

*

પૂ. પદ્મસાગરજી મહારાજશ્રીનાં વ્યાખ્યાનોથી હું ખૂબ જ આકર્ષાયો છું. શ્રોતાઓને એકધારા રસમાં તરબોળ કરી એમને સતત ખેંચી રાખવાની એક આગવી અને અનોખી શૈલી યાને કળા એમણે સિદ્ધ કરી છે. એમનાં વ્યાખ્યાનો પાછળ વિશાળ જ્ઞાન, અવિરત ચિંતન અને મનન, વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિ, આધુનિક યુગ સાથેની સંવાદિતા તથા અસાંપ્રદાયિકતાનાં આપણને દર્શન થાય છે. એમણે પ્રસ્તુત કરેલા વિચારોને સચોટ અને સરળ રીતે સમજાવવા માટે રજૂ થતાં યોગ્ય અને પ્રસંગોચિત દષ્ટાંતો એ એમની એક વિશિષ્ટતા છે.

એમનો અર્વાચીન વિજ્ઞાન-પરિચય ખરેખર આશ્ચર્યકારક છે. આવા ખરખર અભ્યાસી અને પ્રભાવશાળી અસ્મિતા ધરાવતા ચિંતકો અને વ્યાખ્યાતાઓ સંપ્રદાયના સંકુચિત ક્ષેત્રની બહાર પહોંચી એમનાં ઊંડાં અભ્યાસ, જ્ઞાન અને સાધનાનો લાભ સમસ્ત જનતાને આપે તો આધુનિક માનવ-સમાજને એક નવો જ ચારિત્ર્યઘડતરનો આધ્યાત્મિકતાસભર અભિગમ આપી શકાય.

અમદાવાદ.

મનુભાઈ કે. શાહ

(પ્રિન્સિપાલ જજ, સીટી સીવીલ અને સેસન્સ કોર્ટ)

*

૧૮

આપશ્રીને આચાર્યપદ પ્રદાન કરવાના સમારોહની તથા અન્ય મંગળ ઉદ્ઘાટન-પ્રસંગોની પત્રિકાઓ મળી. આવા પ્રસંગોએ હાજરી આપી લાભ લેવાની ઇચ્છા થાય તે સ્વાભાવિક છે. પરંતુ તબિયતની મર્યાદાને કારણે તેવા પ્રલોભનોને વશ થવાનું અશક્ય બની રહ્યું છે. ખાસ કરીને, આપના પ્રત્યે અતિ આદર હોવાને કારણે, તબિયતની આવી અશક્તિ ખૂબ સાલે છે, પરંતુ નિરુપાય છું. આ પુણ્ય પ્રસંગની સંધ્યાએ હું આપને વંદન કરું છું. અને આપની પ્રતિભા અને શક્તિને કારણે જૈન શાસનની વિશેષ ને વિશેષ ઉન્નતિ થાય અને શ્રમણુ સંસ્કૃતિનો વિશેષ ને વિશેષ સ્વીકાર થાય તેવી પ્રાર્થના કરું છું.

ભાવનગર, તા. ૨૫-૧૧-'૭૬

જગુભાઈ પરીખ

*

I was glad to receive you letter dated the 11th November 1976. I thank you for same.

My Best Wishes are always with you.

With regards,

V. S. Page

(મહારાષ્ટ્રની લેજિસલેટિવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ)

*

૧૯

આચાર્ય પદ્મવી પ્રસંગે

અંતરની વંદના

સુખ-સાહજી હોય તો સંસાર સ્વર્ગ સમો મીઠો લાગે; પણ સંસારમાં રહીને દુઃખના કુંગર ઝાળંગવાના હોય તોય ધર-સંસાર છોડવાનું મન ન થાય : આવી અદ્ભુત તાસીર છે ભવાટવીરૂપ સંસારની. આવા સંસારમાં જન્મ ધારણ કરીને માનવી ધારે તો માનવમાંથી દેવ બની શકે છે અને ધારે તો દાનવને પણ સારો કહેવરાવે એવાં અકાર્યો કરે છે; જેવો જેનો પ્રયત્ન એવી એની સિદ્ધિ.

જે માનવી પોતાના સંસારને ત્યાગ-વૈરાગ્ય-સંયમના દિવ્ય રસાયણથી ભાવિત કરવાનો ધર્મ-પુરુષાર્થ કરે છે, તે પોતાના સંસારને ઉભળી જાણે છે અને પોતાના જીવનને અમરતાના અને સચ્ચિદાનંદમયતાના માર્ગે દોરી જાય છે. અને આવા ધર્મમાર્ગનો પુષ્પયાત્રિક બનેલો આત્મા પોતાનું ભણું કરવાની સાથે માનવસમાજને પણ કલ્યાણનો માર્ગ ચીંધી શકે છે.

પરમપૂજ્ય પંચાસજી મહારાજ શ્રી પદ્મસાગરજી ગણિની ધર્મસાધના અને કર્તવ્યનિષ્ઠા કોઈક આવા જ સ્વ-પર-ઉપકારક જીવનસાધક ધર્મપુરુષની પ્રેરક કહાની કહી જાય છે.

જૈનધર્મની પ્રરૂપણાભૂમિ પૂર્વભારત. જૈનધર્મના મૂળ શાસ્ત્રગ્રંથો પણ એ ભૂમિમાં જ રચાયા. આ પૂર્વભારતનો એક વિભાગ તે અસારનો બંગાળ પ્રદેશ. એ પ્રદેશના અજમગંજ નગરમાં, આશરે ચાળીસેક વર્ષ પહેલાં, શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજનો જન્મ. કુટુંબ ધર્મના રંગે પૂરું રંગાયેલું. ઉપરાંત, ધનપતિ લેખાતા બાણુ કુટુંબનો નિકટનો સંપર્ક. એટલે કુટુંબને ધર્મના સંસ્કારોની સાથે વિવેકભર્યાં વાણી-વર્તન તથા ખાનદાનીના સંસ્કારો પણ સહજ રીતે મળેલા. જીવનને સંસ્કારી અને ઉચ્ચાશયી બનાવે એવા આવા ઉમદા વાતાવરણમાં મુનિ શ્રી પદ્મસાગરજીનો ઉછેર થયેલો. અને કોઈ પૂર્વનો સંસ્કાર કહો કે ઉત્તમ ભવિતવ્યતાનો સંકેત કહો, બીજરતી ઉમરથી જ તેઓનું મન ધર્મશ્રદ્ધા અને ધર્મક્રિયા તરફ અભિરુચિ ધરાવતું હતું.

૨૦

બચપણથી મળેલ ધર્મભાવનાના સંસ્કારના અંકુરને ફાલવા-ફૂલવાનો એક વિશિષ્ટ સુયોગ એમને મળી ગયો. તેઓ સ્વર્ગસ્થ આચાર્ય શ્રી વિજય-ધર્મસૂરિજી (કાશીવાળા)ની પ્રેરણાથી મધ્યપ્રદેશમાં શિવપુરીમાં સ્થપાયેલ જૈન શિક્ષણસંસ્થા શ્રી વીરતત્ત્વ પ્રકાશક મંડળમાં કેટલાક વખત માટે અભ્યાસ કરવા રહ્યા. આ પાઠશાળાના વાતાવરણે તેઓની ધર્મભાવનાને વિશેષ પલ્લવિત કરવામાં ખાતર અને પાણીનું કામ કર્યું. જ્યારે તેઓ પાઠશાળા છોડીને પોતાને વતન પાછા ફર્યા, ત્યારે એમના અંતરમાં ત્યાગ-માર્ગ તરફના અનુરાગના અંકુર રોપાઈ ચૂક્યા હતા.

મન પણ ભારે અજબ વસ્તુ છે. જ્યારે એ ભોગના માર્ગે વળે છે, ત્યારે એને ભોગવિલાસની વધારેમાં વધારે સામગ્રી પણ ઓછી લાગે છે અને પોતાની ભોગવાસનાને શાંત કરવા એ નવી નવી સામગ્રીની ઝંખના કરે છે. અને જ્યારે એ ત્યાગમાર્ગ તરફ વળે છે ત્યારે એ પોતાની પ્રિયમાં પ્રિય અને મોંઘામાં મોંઘી વસ્તુને પણ ઉલ્લાસથી ત્યાગ કરે છે, અને એકમાત્ર ત્યાગના માર્ગે આગળ ને આગળ વધવાની જ ઝંખના સેવે છે. આવા પ્રસંગે સંયમ, તપ, વૈરાગ્ય અને તિતિજ્ઞાને એ પોતાના સાથી બનાવી દે છે.

સાધુધર્મની દીક્ષા લેતાં પહેલાં મુનિ શ્રી પદ્મસાગરજીનું પણ એવું જ થયું. એમની ધર-સંસારનો ત્યાગ કરવાની ઝંખના દિવસે દિવસે વધુ ઉત્કટ બનતી ગઈ. છેવટે એમણે દીક્ષા લેવાનો દઢ સંકલ્પ કર્યો અને પોતાના જીવનના ઉદ્ધારક બની શકે એવા ગુરુની શોધ શરૂ કરી. ત્યારે એમની ઉંમર અઢારેક વર્ષની હતી.

અને અંતરના ઉમંગથી શોધ કરનારને પોતાના ઇષ્ટની પ્રાપ્તિ થઈ જ બળ્ય છે. એમનું ચિત્ત વિક્રમની વીસમી સદીમાં જૈનધર્મના ધ્યાન-યોગમાર્ગને સજીવન કરનાર યોગનિષ્ઠ પરમપૂજ્ય આચાર્ય પ્રવર શ્રી લુહિસાગરસૂરીશ્વરજીના સમુદાયના સમતાના સરોવર, પ્રશાંતભૂતિ, મૂક સાધક અને ધીર-ગંભીર આચાર્યદેવ શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વર મહારાજ ઉપર ઠર્યું. અને આચાર્ય મહારાજે એમની યોગ્યતા જોઈને એમને પોતાના પ્રભુભક્તિ-પરાયણ અને સંયમસાધનામાં સતત જાગ્રત શિષ્ય મુનિ શ્રી કલ્યાણ-સાગરજીના (વર્તમાનમાં આચાર્ય શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિજીના) શિષ્ય તરીકે દીક્ષા આપી.

૨૧

આવા મહાન અને ઉત્તમ દાદાગુરુ અને ગુરુદેવનો યોગ મળવાથી મુનિ પદ્મસાગરજી ખૂબ આહ્વાદ અનુભવી રહ્યા. અને પોતાને ત્યાગધર્મની આરાધના કરવાની મળેલી આવી અમૂલ્ય તકનો અને તેટલો વધુ લાભ લેવા માટે તેઓ જ્ઞાન અને ચારિત્રની આરાધનામાં ખૂબ તન્મય બની ગયા.

જ્ઞાનની સાધનાથી એમનાં હૃદય અને વાણી બંને વિકસિત થઈ ગયાં. અંતર સ્વ-પર ધર્મનાં શાસ્ત્રોના પ્રકાશથી આલોકિત થઈ ગયું અને વાણી સત્યપરાયણ, સરળ, મધુર અને આકર્ષક બની ગઈ.

મુનિવર્ય શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજે અનેક યોમાસાં રાજસ્થાનમાં કરીને ત્યાંના જૈન સંઘ તેમ જ સામાન્ય જનસમૂહની ખૂબ ભક્તિ અને ચાહના મેળવી હતી. આજે પણ તેઓ એ પ્રદેશની આવી જ ધર્મપ્રીતિને ટકાવી રહ્યા છે. અથવા, સાચી રીતે કહેવું હોય તો, એમ જ કહેવું જોઈએ કે, તેઓ બધાં બધાં વિચર્યા છે અને રહ્યા છે, સાંની જૈન-જૈનેતર જનતાના હૃદયમાં સદાને માટે વસી ગયા છે — ભલે પછી એ રાજસ્થાનનો પ્રદેશ હોય, ગુજરાત હોય, સૌરાષ્ટ્ર હોય, મહારાષ્ટ્ર હોય કે ખીજે કોઈ પણ પ્રદેશ હોય. અને એવું કારણ એમના હૃદયની વિશાળતા, સરળતા, ગુણુગ્રાહક દષ્ટિ, નમ્રતા, નિખાલસતા, વિવેકશીલતા, વત્સલતા, પરગજુવૃત્તિ જેવા, સાધુજીવનને શતદળ કમળની જેમ વિકસિત કરે એવા ગુણો જ છે. ધરસંસારનો ત્યાગ કરીને કોઈ પણ ધર્મ કે સંપ્રદાયના ત્યાગમાર્ગનો સ્વીકાર કરનાર વ્યક્તિ માનવજાત સહિત સમસ્ત જીવસૃષ્ટિ સાથે ધર્મના પવિત્ર સગપણથી જોડાઈ બધ છે, એ સત્યની ઝાંખી મુનિવર્ય શ્રી પદ્મસાગરજીના જીવનમાં થાય છે.

ભગવાન તીર્થંકરે દુનિયાના બધા જીવો સાથે મૈત્રી સાધવાનો અને કોઈની પણ સાથે વૈર-વિરોધ નહીં રાખવાનો અમર સંદેશ આપ્યો છે, એનો ભાવ આ જ છે.

પંન્યાસ પ્રવર શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજનાં છેલ્લાં પાંચ ચાતુર્માસ જેમ જૈન સંઘ તેમ જ જનસમુદાયને માટે વિશેષ ઉપકારક નીવડ્યાં છે, તેમ એમની પોતાની લોકચાહનામાં પણ વિશેષ અભિવૃદ્ધિ કરનારાં નીવડ્યાં છે.

વિ. સં. ૨૦૨૮નું 'યોમાસુ' તેઓ જૈનપુરી અમદાવાદમાં નવરંગપુરાના ઉપાશ્રયે રહ્યા ત્યારે એમની સહૃદયતાથી શોભતી સાધુતાનો અને શ્રીતાના

૨૨

અંતરને વશ કરી લે એવી મધુર અને ગંગાના પ્રવાહ જેવી વિમળ વાણીનો અમદાવાદની જન્મતાને પહેલોવહેલો આહ્વાદકારી પરિચય થયો. અને શ્રી નરોત્તમભાઈ ઝવેરી, શ્રી કાંતિલાલ ઘીયા તથા ખીબ્બ અનેક મહાનુભાવોએ પોતાની જાતને એમના શિષ્ય તરીકે ઝાળખાવવામાં ગૌરવ અને ધન્યતા અનુભવ્યાં. અધ્યયનપરાયણ સાધ્વીજી મહારાજ શ્રી સુલોચનાશ્રીજી-અનુવાદિત “શ્રી હીરસૌભાગ્ય મહાકાવ્ય”નો પ્રકાશન-સમારોહ પોતાની નિશ્રામાં થવા દઈને મહારાજશ્રીએ પોતાના દિલની વિશાળતાનો જે પરિચય આપ્યો હતો તે દાખલારૂપ બની રહે એવો છે.

વિ. સં. ૨૦૨૮નું ‘યોમાસુ’ પણ તેઓએ અમદાવાદમાં જ શ્રી પોપટલાલ હેમચંદ જૈનનગરમાં કર્યું હતું. મહારાજશ્રીનાં વિચાર, વાણી અને વર્તનથી પ્રભાવિત થઈને જે અનેક વ્યક્તિઓએ ધર્મનો વિશેષ લાભ લીધો હતો, એમાં શ્રી કલ્યાણભાઈ ફડિયા, શ્રી જયંતીલાલ ભોગીલાલ, શ્રી પ્રમોદભાઈ વગેરે મુખ્ય છે. આ યોમાસા બાદ, વિ. સં. ૨૦૩૦ના વસંતપંચમીના દિવસે, તેઓને ગણિ પદવી આપવામાં આવી હતી.

વિ. સં. ૨૦૩૦નું ‘યોમાસુ’ મહારાજશ્રીએ મુંબઈમાં શ્રી ગોવાલિયા ટ્રેક રોડ જૈન સંઘમાં કર્યું હતું. આ વખતે દર રવિવારે, શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયના વિશાળ સભાખંડમાં યોજાતાં મહારાજશ્રીનાં જાહેર વ્યાખ્યાનો ખૂબ લોકપ્રિય બન્યાં હતાં અને લોકોએ એનો મન ભરીને લાભ લીધો હતો. મહારાજશ્રીના આ ચાતુર્માસને શાસનપ્રભાવક બનાવવામાં શ્રી ધીરજલાલ મોહનલાલ, શ્રી પ્રાણલાલભાઈ કે. દોશી વગેરે આગેવાનોએ પોતાનો નિષ્ઠાભર્યો ફાળો આપ્યો હતો.

વિ. સં. ૨૦૩૧નું ‘યોમાસુ’ પણ તેઓશ્રીએ મુંબઈમાં જ ચોપાટી ઉપર કર્યું હતું. આ યોમાસુ ખૂબ યશસ્વી બન્યું હતું, અને એ દરમ્યાન તેઓની પ્રેરણાથી લાખો રૂપિયા જુદી જુદી જાતનાં સુકૃતોમાં વાપરવામાં આવ્યાં હતાં, અને એમાં ચોપાટી શ્રીસંઘે તથા અન્ય ભાઈઓ-બહેનોએ ઉમંગથી ભાગ લીધો હતો. આ સમયની શ્રી સુધાકરભાઈ મણિલાલ દલાલની કામગીરી વિશેષ અનુમોદનીય બની રહે એવી હતી.

મુંબઈનાં આ બંને ચાતુર્માસ દરમ્યાન એમને મુંબઈના આંગણે

૨૩

આચાર્ય પદવી આપવાની જોરદાર વિનંતિ કરવામાં આવી હતી, પણ એ માટેનો સમય હજુ પાક્યો ન હતો.

ચોમાસા બાદ મહારાજશ્રી વિહાર કરીને પાલીતાણા ગયા અને ગિરિરાજના યાત્રા કરીને, પોતાના દાદાગુરુ તથા ગુરુવર્યના પગલે પગલે, જમનગર ગયા. જમનગરમાં આચાર્ય ભગવંત શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજીની નિશ્રામાં ત્રણ ધર્મપ્રસંગો ઉજવાયા : પંન્યાસજી મહારાજ શ્રી કલ્યાણ-સાગરજી ગણિને આચાર્ય પદવી આપવામાં આવી; મુનિરાજ શ્રી પદ્મસાગરજી ગણિને પંન્યાસ પદવી આપવામાં આવી; અને કોલ્હાપુરનિવાસી ભાઈ દિલીપકુમારને દીક્ષા આપવામાં આવી અને એમનું નામ મુનિ દેવેન્દ્રસાગરજી રાખવામાં આવ્યું.

જમનગરમાં જીવવામાં આવેલ આ દીક્ષામહોત્સવ મુબઈના ચોપાટી જૈન સંઘ તરફથી જીવવામાં આવ્યો હતો, એ આ મહોત્સવની વિશેષતા હતી; અને એ શ્રી પદ્મસાગરજી મહારાજે આ સંઘની કેટલી પ્રીતિ અને ભક્તિ સંપાદન કરી હતી એની સાક્ષી પૂરતી હતી.

આ ઉત્સવ દરમ્યાન જ આચાર્ય મહારાજ શ્રી કૈલાસસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજે પોતાના વ્યાખ્યાનમાં જાહેર કર્યું હતું કે વિ. સં. ૨૦૩૨નું ચોમાસું પૂરું થયા બાદ, પોતાના પ્રશિષ્ય પદ્મસાગરજી ગણિને મહેસાણાના શ્રી સીમંધરસ્વામી તીર્થમાં, આચાર્ય પદવી આપવામાં આવશે. આ વાત જાણીને સૌ ખુબ રાજ થયા હતા.

આ પછી પંન્યાસ શ્રી પદ્મસાગરજી ગણિ વિ. સં. ૨૦૩૨ના ચોમાસા માટે અમદાવાદ પધાર્યા હતા અને એ ચોમાસું ઉસ્માનપુરામાં કર્યું હતું. ઉસ્માનપુરા જૈન સંઘે, અમદાવાદના સંઘના ભાઈઓ-બહેનોએ તેમ જ અમદાવાદની જાહેર જનતાએ મહારાજશ્રીની હૃદયસ્પર્શી ધર્મદેશનાનો ખુબ લાભ લીધો હતો; અને આ ચોમાસા દરમ્યાન વધુમાં વધુ શાસનપ્રભાવના થાય એ માટે ઉસ્માનપુરા સંઘના પ્રમુખ શ્રી હરિભાઈ ધરમચંદ, શ્રી શાંતિલાલ મોહનલાલ, શ્રી અમૃતલાલ કોલ્હાપુરવાળા, શ્રી ભીખાભાઈ કૂલસંદ, શ્રી કાંતિભાઈ નરોડાવાળા વગેરેએ ખુબ જહેમત ઉઠાવી હતી.

૨૪

મહારાજશ્રીની વાણીમાં જે અંડનમંડન, ટીકા-ટિપ્પણી અને રાગ-દ્વેષનો અભાવ અને સરળતા, મધુરતા, મોતીની માળા જેવી ઝલક અને ધર્મપરાયણતાનાં આહ્વાદકારી દર્શન થાય છે એને એમની વિમળ જીવન-સાધનાનું જ પ્રતિબિંબ લેખવું જોઈએ.

આવા જીવનના અને વાણીના યશસ્વી સાધક મુનિવરને, એમની આચાર્ય પદવીના ગૌરવલયર્થા પ્રસંગે, આપણી અંતરની અનેકાનેક વંદના હો !

રતિલાલ દીપચંદ દેસાઈ

*

શુભ કામના

શ્રી તમે છો સંતત્વની, ચારિત્ર, દર્શન, જ્ઞાન;
પદ્મ સમ પુલકિત જીવન, પ્રસારી ધર્મની શાન.
સાગર છલકે જ્ઞાનનો, વાણી જપે પ્રભુ નામ;
મહારાજને પ્રણમે જન દિલો, વિહરે ગામેગામ.
વંદન સૌનાં ભાવનાં, દીપે નિર્માળ લાગ;
હો વિજય જિનશાસન તણો, શતાયુ ભવ મહાલાગ.

કલુભાઈ શાહ

*

પ્રકાશક :

શ્રી સીમંદરસ્વામી જિનમંદિરના ઉપાસકગણ વતી
અમૃતલાલ હીરાલાલ શાહ

રાજપથ (હાઇવે), મહેસાણા (ઉત્તર ગુજરાત)

મુદ્રક : ચંદ્રિકા પ્રિન્ટરી, મિરજાપુર રોડ, અમદાવાદ.

યોગની વિશિષ્ટતા

સર્વ જાદુ કરતાં યોગના જાદુ સૌથી ચઢી જાય છે. લૌકિક ચમત્કાર એ સાચો ચમત્કાર નથી, પણ જે આત્માને પલટાવી નાખે તે સાચો ચમત્કાર છે. અધમ આત્મા યોગથી મહાન બની જાય છે. યોગથી ચંચળ મન સ્થિર અને સ્વસ્થ થાય છે. જ્યાં સુધી મન સ્થિર નથી, ત્યાં સુધી ક્રિયા નકામી છે; તે આકાશમાં ચિત્રામણ કરેલ જેવી હોય છે. જ્યાં સુધી ક્રિયાની અસર મન પર ન થાય ત્યાં સુધી ક્રિયાની કાંઈ કિંમત નથી. સાડ વાતાવરણ, સારી સુગંધ જેમ મનને પ્રફુલ્લિત કરે છે, તેમ ક્રિયા પણ મનને પ્રફુલ્લિત કરે તેવી હોવી જોઈએ. આપણે જે ક્રિયા કરીએ છીએ તે કોઈના માટે નહીં, પણ આપણા આત્મા માટે કરવાની છે.

મનની સમાધિ યોગથી મળે છે. અત્તરની સુવાસ જેમ છાની ન રહે, તેમ યોગી પુરૂષોનો પ્રભાવ પણ છાનો રહેતો નથી. સુંદર મન સારા પરમાણુઓ ફેંકે છે. પાપી અને રોગી માણસ શ્વાસ દ્વારા ખરાબ પરમાણુઓ ફેંકે છે.

જે આત્માએ યોગ વડે મનને બહુજ મજબૂત કર્યું છે, તે આત્મા જોરદાર ફૂવારાની માફક ઉત્તમ પુદ્ગલો ફેંકે છે. ભાવના અમંગળ હોય તો કોઈ દિવસ કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી.

વસ્ત્રો ઉપર સારી છાપ પાડવી હોય તો કાપડ જેમ શ્વેત, સ્વચ્છ અને સારું જોઈએ, તેમ મોક્ષ મેળવવા મનને યોગથી ધોવું જોઈએ. યોગ મનને સ્વચ્છ કરે છે.

યોગનો પ્રભાવ અપૂર્વ છે, તે કર્મોને બાળી નાંખે છે.

યોગથી જેનું મન વિધાયું નથી, તે પશુ જેવું જીવન ગાળે છે. યોગ વડે મન, વચન અને કાયા સુંદર સંસ્કારિત બને છે. જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રથી મનુષ્યનું મન યોગ તરફ વળે છે.

જ્ઞાન વગરનો યોગ નકામો છે.

- પૂજ્ય પંચાસ શ્રી પદ્મસાગરજી ગણિ

(તાજેતરમાં પ્રગટ થનાર 'પાથેય'માંથી)

Muni Vimal Sagar